

گروه آموزشی باستان شناسی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته باستان شناسی

عنوان:

آزمایش زغالی کردن گیاه جو برای تهیه مجموعه مقایسه‌ای مدرن با داده‌های باستان‌شناسی

استاد راهنمای اول: دکتر جواد حسین زاده ساداتی

استاد راهنمای دوم: دکتر عباسعلی رضائی نیا

دانشجو: زینب عرب

شهریور ۱۴۰۱

واژه های کلیدی:

جو ، زغال کردن ، غلات ، باستان گیاه شناسی ، روش شناسی

چکیده:

حدود ۱۰۰۰۰ پ.م بود که برای اولین بار در هلال حاصلخیز جوامع به سمت اهلی شدن پیش رفتند و حیوانات و گیاهان را اهلی کردند. از اولین گیاهانی که اهلی شدند می‌توان به غلات اشاره کرد. بقایای گیاهی گندم و جو به وفور در محوطه‌های باستانی در حین کاوش‌ها یافت می‌شود که از اهمیت بالایی برخوردار هستند و مطالعه بر روی آن‌ها برای تفسیر باستان‌شناسان از محوطه بسیار مهم است. از این‌رو شاخه‌ای از رشته باستان‌شناسی به نام باستان گیاه‌شناسی شکل گرفت که به مطالعه بقایای گیاهی در محوطه‌های باستانی می‌پردازد. این مطالعات مبتنی هستند بر شناخت گونه‌های گیاهی و به‌ویژه فرایندهای پس از انباشت در بافت باستان‌شناختی و تغییراتی که انسان روی بقایای باستان‌شناختی پدید می‌آورد. زغال شدن یکی از حالت‌های مهم حفظ بقایای گیاهی پس از انباشت است که تأثیرات زیادی بر روی ریخت، شکل و تشخیص گیاه می‌گذارد و از این‌رو در باستان گیاه‌شناسی مهم است، اما به دلیل این‌که بقایای گیاهی به شدت آسیب پذیر هستند از باستان‌شناسی تجربی کمک گرفته و نمونه‌های شبیه‌ساز مدرن از بقایای گیاهی را به‌وجود می‌آورند. به همین دلیل یکی از کارهایی که در باستان‌شناسی تجربی انجام می‌شود زغالی کردن نمونه‌های مدرن گیاهی است تا باستان گیاه‌شناس تغییراتی را که بر روی گیاه به‌وجود می‌آید، مشاهده کرده و براساس این تغییرات بتواند نمونه‌های باستانی را به خوبی تشخیص داده و مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. بنابراین، انجام مطالعات مختلف بر روی غلات می‌تواند اطلاعات ارزشمند بسیاری را از اهلی کردن و کشاورزی در سراسر خاور نزدیک به ما بدهد. امروزه در دنیا مجموعه‌های مقایسه‌ای مدرن نمونه‌های باستان‌شناسانه و همینطور آزمایشات مختلف و بسیاری از زغالی کردن برای به‌دست آوردن وزن غلات، اندازه غلات و دیگر ویژگی‌های مهم غلات توسط متخصصان این حوزه به‌وجود آمده است. به همین سبب، ما یک مجموعه مقایسه‌ای مدرن از گیاه جو کشت شده در منطقه فلات کاشان را به صورت زغالی شده در موسسه زیست باستان‌شناسی دانشگاه کاشان به منظور انجام مطالعات مختلف بر روی این گیاه به‌وجود آوردیم. نتایج بدست آمده از این آزمایش به ما نشان داد که وزن و طول این گیاه پس از زغال شدن کاهش می‌یابد و عرض و ضخامت آن افزایش پیدا می‌کند. اما نکته قابل توجه آن است که باید مطالعات گسترده‌تری را در آینده، در ارتباط با این موضوع انجام دهیم.